

УДК 378.018.43:80(410)

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ФІЛОЛОГІВ-БАКАЛАВРІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Олександр Миколайович Канівець,
*кандидат педагогічних наук,
кафедра романо-германських мов і перекладу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ, Україна*

Анотація

У статті здійснено аналіз особливостей дистанційної підготовки філологів-бакалаврів іноземних мов у Великій Британії. Розкрито особливості структури британської вищої освіти, що стандартизована рамкою кваліфікацій FHEQ. Виявлено, що у британських ВНЗ поряд з бакалаврськими програмами підготовки філологів іноземних мов є практико-орієнтовані програми, які дають можливість здобути особливі Дипломи і Сертифікати. Детально висвітлено програму підготовки бакалавра мистецтв з відзнакою (іноземні мови).

Ключові слова: дистанційна освіта; дистанційна підготовка філологів іноземних мов; додипломний компонент; бакалаврат.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Нині в усьому світі все більшої популярності набуває дистанційна освіта, що реалізується на базі сучасних систем телекомунікації, насамперед Інтернету. Переваги дистанційної освіти очевидні: отримати її можуть люди, які з певних причин не мають можливості навчатися на стаціонарі (віддаленість проживання, зайнятість на роботі тощо). Окрім того, дистанційно можуть навчатися незрячі, глухі, інваліди з хворобами опорно-рухового апарату тощо. Світовим лідером дистанційної освіти є Велика Британія. До педагогічного досвіду цієї країни ми і звернемося у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш ґрунтовно дистанційну освіту Великої Британії висвітлила О. П. Пічкарь. Дослідниця, зокрема, стверджує, що, за оцінками закордонних експертів, дистанційні освітні системи в середньому на 10—50 % дешевші за стаціонарні. Причиною зменшення собівартості дистанційних освітніх послуг є ефективніше використання навчальних площ і технічних засобів, більш висока концентрованість та уніфікованість змісту навчальних матеріалів, а також орієнтованість технологій дистанційного навчання на велику кількість студентів [4].

Дослідник О. В. Васюк вважає, що розвинені європейські країни, насамперед Велика Британія, давно пройшли той шлях розвитку дистанційної освіти, на який щойно ступає наша держава, а отже, мають як позитивний, так і негативний досвід у цій справі [2].

Деякі аспекти вітчизняної дистанційної освіти висвітлив у своїх працях П. Г. Лузан. Вчений наголошує, що дидактичне забезпечення дистанційного навчання розробляється з метою забезпечення самостійної навчальної праці [3].

Розвиток змісту та форм організації підготовки бакалаврів у британських університетах розглянула Н. М. Бідюк [1].

Дистанційна підготовка в британських ВНЗ описана в працях багатьох зарубіжних учених [5, 7, 8].

Разом з тим варто зазначити, що в проаналізованій нами педагогічній літературі проблема дистанційної підготовки бакалаврів-філологів у британських ВНЗ не стала предметом спеціального наукового дослідження, хоча актуальність методики організації дистанційної освіти зростає з кожним днем.

Мета дослідження — виявити особливості британської дистанційної підготовки філологів іноземних мов на рівні бакалаврату. Відповідно до мети, **задача** дослідження — розкрити особливості структури британської вищої освіти, а також проаналізувати одну з дистанційних програм підготовки бакалаврів-філологів Відкритого університету, що є одним з провідних навчальних закладів цієї країни.

Виклад основного матеріалу. Провідним вищим навчальним закладом Великої Британії, що спеціалізується виключно на заочній освіті, є Відкритий Університет. Окрім центрального офісу, до структури університету входять Центри підготовки на місцях, що дає змогу студентам відвідувати сесійні заняття за місцем проживання.

У процесі заочної підготовки філологів використовуються як сесійні заняття, так і дистанційні форми. За зміст, а також за навчально-методичне забезпечення дистанційних програм відповідають викладачі Відкритого університету, у той час як фахівці особливих підрозділів (наприклад, програмісти) відповідальні за процесуальну організацію дистанційного навчального процесу [8].

Згідно з нашими дослідженнями, випускникам бакалаврату Відкритого Університету, залежності від рівня обраних програм, можуть присуджуватися або ступінь бакалавра, або особливі Дипломи та Сертифікати про вищу освіту. Так як у вітчизняній вищій освіті немає аналогів таким Дипломам і Сертифікатам, спробуємо більш детально висвітлити британську структуру вищої освіти.

У чинному законодавстві Великої Британії є особливий стандарт, що регулює вищу освіту (табл. 1). Згідно з цим стандартом, який називається “рамка кваліфікацій FHEQ” (Framework for Higher Educational Qualifications), британська освіта має вісім рівнів. На перших трьох рівнях перебуває середня освіта. Вища освіта починається з 4-го рівня, на якому присуджується Вищий Національний Сертифікат. Вищий Національний Диплом належить до 5-го рівня рамки кваліфікацій FHEQ. Ступінь бакалавра відповідає завершеному циклу 6-го рівня рамки FHEQ; ступінь магістра — завершеному циклу 7-го рівня рамки FHEQ, ступінь доктора філософії — 8-му рівню рамки FHEQ [7].

Порівняємо британську рамку кваліфікацій FHEQ з вітчизняними освітньо-кваліфікаційними рівнями. На нашу думку, завершений цикл 6-го рівня рамки кваліфікацій FHEQ спів-

відноситься з вітчизняним ОКР бакалавра. Завершений цикл 7-го рівня рамки кваліфікацій FHEQ тотожний вітчизняному ОКР магістра. Науковий ступінь вітчизняного кандидата наук може прирівнюватися до 8-го рівня рамки кваліфікацій FHEQ. Науковий ступінь вітчизняного доктора наук у британському варіанті є Вищою нагородою.

Таким чином, згідно з вищенаведеною рамкою кваліфікацій, у структурі британської вищої освіти можна виділити переддипломний і післядипломний компоненти. Бакалаврат і практико-орієнтовані програми, що дають змогу здобути Вищий Національний Диплом або Вищий Національний Сертифікат, належать до переддипломного компонента. Післядипломний компонент охоплює магістратуру та практико-орієнтовані програми.

Таблиця 1

Рамка кваліфікацій FHEQ

Вид ступеня, диплому чи сертифіката	Рівень	Цикл
Вищі нагороди		
доктор філософії	8	завершений цикл
магістр	7	завершений цикл
практико-орієнтовані програми, що ведуть до: Післядипломних Дипломів; Післядипломних Сертифікатів		незавершений цикл
бакалавр з відзнакою; бакалавр	6	завершений цикл
Переддипломний Диплом; Переддипломний Сертифікат		незавершений цикл
Вищий Національний Диплом	5	короткий цикл
Вищий Національний Сертифікат	4	проміжний цикл

У статті ми розглянемо додипломний компонент підготовки філологів іноземних мов у Великій Британії. Згідно з нашими дослідженнями, Відкритий Університет пропонує програми, що дають можливість здобути ступінь бакалавра мистецтв з відзнакою, а також програми, завдяки яким здобувають Вищий національний Диплом та Вищий національний Сертифікат. Філологам бакалаврських програм присуджуються наступні ступені [6]:

- бакалавр мистецтв з відзнакою (іноземні мови);
- бакалавр мистецтв з відзнакою (англійська мова та література);
- бакалавр мистецтв з відзнакою (англійська література);
- бакалавр мистецтв з відзнакою (англійська література та креативне письмо).

Для прикладу розглянемо програму підготовки *бакалавра мистецтв з відзнакою (іноземні мови)*. Першокурсники мають змогу вибрати для вивчення або дві іноземні мови (на вибір пропонується французька, німецька, іспанська), або англійську та одну іноземну мову. Окрім того, є можливість вивчати італійську та китайську. Після завершення навчання рівень оволодіння мовою має відповідати рівню C1.

Вищезгадана програма має 360 кредитів, один кредит охоплює десять годин аудиторної або самостійної роботи. Після кожного модуля присуджується певна кількість кредитів. Якщо, наприклад, модуль має 30 кредитів, то під час його захисту студенту присуджується 30 кредитів.

Більшість студентів Відкритого університету працюють, а тому обирають шестирічний термін підготовки, за яким у рік складають 60 кредитів. Якщо студент має достатньо вільного часу (наприклад, при інвалідності), тривалість підготовки може скоротитися до трьох років (за рік потрібно скласти 120 кредитів). Таким чином, особливістю такої дистанційної освіти є те, що кожен студент має право вибрати індивідуальний графік, за яким терміни навчання можуть подовжуватися або скорочуватися.

Програма підготовки бакалавра мистецтв з відзнакою (іноземні мови) має три етапи, кожен з яких охоплює 120 кредитів. Цікаво, що першокурсники можуть вибирати рівні викладання іноземних мов, а саме початковий і середній рівень. Це дає змогу, залежно від рівня знань студентів, сформувати диференційовані групи.

На першому етапі (120 кредитів), залежно від вподобань, студенти обирають для вивчення одну або дві іноземні мови, серед яких найбільш популярними є: англійська і французька; англійська та німецька; англійська та іспанська; французька і німецька; французька та іспанська; німецька та іспанська.

Наприклад, студент обрав французьку та німецьку мови. Обов'язковим для вивчення є 30-кредитний курс “Іноземні мови та культури”. Решту 90 кредитів можна “набрати” з наступних курсів:

- Французька мова (початковий рівень, 30 кредитів);
- Французька мова (середній рівень, 30 кредитів);
- Німецька мова (початковий рівень, 30 кредитів);
- Німецька мова (середній рівень, 30 кредитів);
- Англійська мова для наукових цілей (дистанційна форма, 30 кредитів);
- Італійська мова (початковий рівень, 30 кредитів);
- Китайська мова (початковий рівень, 30 кредитів).

На другому і третьому етапах, кожен з яких має по 120 кредитів, студенти поглиблено вивчають французьку та німецьку мови, а також, за бажанням, інші навчальні дисципліни.

Проаналізуємо більш детально дистанційний курс “Англійська мова для наукових цілей”, який на відміну від інших курсів не має сесійних занять. Навчання може бути синхронне (з дотриманням визначеного розкладу занять, при якому є можливість взаємодіяти з викладачами та іншими студентами) або асинхронне (у будь-якій послідовності й темпі). 40 % курсу становлять вправи на читання, 40 % — письмо, 10 % відводиться аудіюванню і 10 % — говорінню [6].

Зміст курсу ділиться на природничо-технічні наукові тексти (охоплюють природничі науки, математику, технічні тексти) та гуманітарні наукові тексти (гуманітарні, соціальні науки, бізнес, охорона здоров'я тощо). Важливим методом, на який звертають особливу увагу методисти, є онлайн-спілкування як з тьютором, так і з одногрупниками, які можуть дати оцінку навчальним досягненням.

Кожному студенту призначається індивідуальний тьютор, зв'язок з яким здійснюється по телефону або в онлайн-режимі (спілкування через електронну пошту або через Skype). Виконані завдання перевіряються або тьютором, або комп'ютерною програмою [6].

На думку зарубіжних дослідників, комплект дидактичного забезпечення дистанційних курсів повинен містити *інформаційно-змістовий, комунікативний та корекційний блоки* [5; 7].

Інформаційно-змістовий блок курсу "Англійська мова для наукових цілей" містить:

- навчальні підручники (Textbooks) — підручники та посібники на електронних носіях, що вміщують основний зміст навчальної дисципліни;
- робочі зошити (Handbooks) — студентські робочі зошити на електронних носіях, в яких студенти виконують практичні вправи; такі електронні робочі зошити можуть перевірятися тьютором, або ж мати електронний інструментарій для самоперевірки;
- методичні вказівки (Course pack) — ретельно розроблені методичні вказівки з визначенням оптимальним часом на оволодіння того чи іншого структурного компонента; надсилаються студентам поштою;
- відеоматеріали (Videos);
- приклади екзаменаційних білетів попередніх років з відповідним коментарем.

Інформаційно-змістовий блок повинен бути настільки насиченим і вичерпним, щоб студенти не мали потреби шукати додаткову інформацію. У зв'язку з цим у бібліотеці Відкритого

Університету у вільному доступі є компакт-диски із записом повного змісту всіх дистанційних програм [5].

Як правило, методичні вказівки даються на початку модулів і конкретизуються:

- чітко визначеними цілями;
- методами досягнення цілей;
- визначеною оптимальною кількістю годин теоретичної підготовки і практичної роботи.

Враховуючи зайнятість і гостру нестачу часу, студентам-дистанційникам рекомендується приділяти навчанню в середньому від десяти до п'ятнадцяти годин на тиждень. На виконання практичних вправ у електронних робочих зошитах відводиться дві-три години [7].

У кінці модулів, окрім теоретичних узагальнень, можна знайти посилання на джерела інформації.

До *комунікативного блоку* належить такий електронний інструментарій, як “Віртуальне навчальне середовище” (Virtual Learning Environment) та “Дистанційний навчальний офіс” (Distance Learning Programme Office) [8].

“Віртуальне навчальне середовище” є комплексним програмним забезпеченням, на основі якого в режимі відео-конференцій проводяться тьюторіали (нагадує Skype). Студенти дистанційних програм групуються у віртуальні класи, тьютор призначає час “зустрічей”. Під час тьюторіалу викладач намагається спровокувати дискусію, аналіз життєвих ситуацій, обговорення складного та незрозумілого матеріалу. Дистанційники в онлайн-режимі обмінюються досвідом і знаннями.

“Дистанційний навчальний офіс” є ще одним електронним інструментарієм. На відміну від “Віртуального навчального середовища”, доступ до “Дистанційного навчального офісу” — цілодобовий. При виникненні запитань або проблем у будь-який час доби студенти-дистанційники мають можливість отримати кваліфіковану відповідь фахівця, який чергує в центральному офісі.

Аналізуючи праці деяких британських учених, ми неодноразово зустрічали поняття “дистанційне кероване навчання” (Directed Distance Learning). На нашу думку, під “дистанційним керованим навчанням” варто розуміти електронний інструментарій на кшталт “Віртуального навчального середовища” або “Дистанційного навчального офісу” [5].

Метою *корекційного блоку* є поточний і підсумковий контроль навчальних досягнень студентів. Під час вивчення дисципліни студенти пишуть три есе і отримують три оцінки. Тьютор на електронну пошту студента надсилає письмовий коментар-відповідь на кожне есе.

Рівень засвоєння навчального матеріалу перевіряється іспитом. Для складання іспитів студенти приїжджають або до центрального офісу Відкритого університету, або в Центри підготовки на місцях. Студенти три години пишуть есе. При виставленні підсумкової оцінки за екзамен враховуються бали поточного (20 %) та підсумкового (80 %) контролю.

Усю навчальну інформацію щодо курсу (письмову, аудіо- та відеоматеріали) можна, за наявності пароля, скачати з офіційної веб-сторінки університету, у тому числі робочі зошити.

Як вже зазначалося, Відкритий Університет, окрім бакалаврських програм, пропонує особливі практико-орієнтовані програми, що ведуть до Вищого Національного Диплому та Вищого Національного Сертифіката. На відміну від бакалаврської підготовки, програма Вищого Національного Диплому (іноземні мови) має ті ж самі навчальні дисципліни, що і програма підготовки бакалаврів за цією ж спеціальністю, але на їх вивчення відводиться менша кількість годин. Програма Вищого Національного Сертифіката (іноземні мови) має, порівняно з дипломною програмою, ще меншу кількість годин [6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, особливостями британської дистанційної підготовки філологів іноземних мов на рівні бакалаврату є:

- Розвинута різнорівнева система дистанційної освіти, що є невід'ємною складовою заочної освіти філологів іноземних мов.
- Гнучкість і варіативність навчальних програм. Свідченням цьому є те, що програми підготовки бакалаврів іноземних мов мають три рівні. На найвищому рівні перебуває програма, що дає можливість здобути ступінь бакалавра мистецтв з відзнакою (іноземні мови). Проміжний рівень займає практико-орієнтована програма, що веде до Вищого Національного Диплому (іноземні мови). Найнижчу сходинку займає програма, що веде до Вищого Національного Сертифіката (іноземні мови). Рівні підготовки філологів іноземних мов різняться між собою годинами, що виділяються на вивчення тієї чи іншої дисципліни.
- Науково-обґрунтоване дидактичне забезпечення дистанційних програм, у якому можна виділити три блоки: інформаційно-змістовий, комунікативний і корекційний (контрольний). Змістове наповнення інформаційно-змістового та корекційного (контрольного) блоків забезпечують викладачі університетів, у той час як фахівці особливих підрозділів (наприклад, програмісти) відповідальні за процесуальну організацію комунікативного блоку.

Щодо перспектив подальших досліджень то, на нашу думку, заслуговують на увагу гнучкість і варіативність британських навчальних програм. Як варіант, на вітчизняних факультетах, де проводиться підготовка філологів іноземних мов, можна було б організувати дистанційні курси з вивчення іноземних мов.

Список використаних джерел

1. *Бідюк Н. М.* Розвиток змісту та форм організації підготовки бакалаврів в університетах Великої Британії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Бідюк. — Тернопіль, 2000. — 21 с.

2. *Васюк О. В.* Організація дистанційного навчання у Лондонському університеті / О. В. Васюк, О. М. Канівець // *Освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. — К. : Вища освіта України, 2010. — С. 55—61.
3. *Лузан П. Г.* *Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.]* / П. Г. Лузан. — К. : Аграрна освіта, 2003. — 224 с.
4. *Пічкарь О. П.* Система підготовки фахівців у Великій Британії : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. П. Пічкарь ; Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. — Т., 2002. — 20 с.
5. *Boulos M.* The emerging of Web 2.0 social software: an enabling suite of sociable technologies in distance education / M. Boulos, S. Wheeler. — *American Journal of Scientific Research*. — 2007. — № 26 (115). — P. 552—561.
6. Details of courses of academic programs [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.open.ac.uk/courses/qualifications/details/L185?orig=q30
7. *Laurillard D.* Rethinking University Teaching: The Use of the Distance Learning Technologies / D. Laurillard. — London, Roulledge Falmer, 2002. — 217 p.
8. *Pierse I.* Undergraduate distance study programs and short courses / [I. Pierse and others]. — Londrilla Publishing Group, 2012. — 23 p.

References

1. *Biduk N. M.* Rozvitok zmistu ta form organizatciyi pidgotovki bakalavriv v univetsitetakh Velikoyi Btitaniji (The development of the contecst and forms of organization of Bachelor training in Universities of Great Britain). — Ternopol, 2000. — 21 s.
2. *Vasuk O. V.* Organizatcia distantciynogo navchania v Londonskomu universiteti (The organization of distance training in London University) / O. V. Vasuk. — K. : Visha osvita Ukrayini, 2010. — S. 55—61.
3. *Luzan P. G.* *Metodi i formi organizatciyi navchania u vishiy agrarniy shkoli (Methods and forms of training organization in higher agrarian school)*. — K. : Agrarna osvita, 2003. — 224 s.
4. *Pichkar O. P.* *Sistema pidgotovki fakhivtsiv u Velikiy Britaniji (The system of specialist training in Great Britain)*. — T., 2002. — 20 s.

5. *Boulos M.* The emerging of Web 2.0 social software: an enabling suite of sociable technologies in distance education / M. Boulos, S. Wheeler // *American Journal of Scientific Research*. — 2007. — № 26 (115). — P. 552—561.
6. Details of courses of academic programs [Elektoniy resurs]. — Rezhim dostupu: www.open.ac.uk/courses/qualifications/details/L185?orig=q30
7. *Laurillard D.* Rethinking University Teaching: The Use of the Distance Learning Technologies / D. Laurillard. — London : Roulledge Falmer, 2002. — 217 p.
8. *Pierse I.* Undergraduate distance study programs and short courses / [I. Pierse and others]. — Londrilla Publishing Group, 2012. — 23 p.

Александр Николаевич Канивец,

кандидат педагогических наук,

кафедра романо-германских языков и перевода,

Национальный университет биоресурсов и природоиспользования Украины,

г. Киев, Украина

e-mail: ale-ero@yandex.ru

Канивец А. Н.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГОВ- БАКАЛАВРОВ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Аннотация

В статье проанализированы особенности дистанционной подготовки филологов-бакалавров иностранных языков в Великобритании. Раскрыты особенности структуры британского высшего образования, стандартизированного рамкой квалификаций FHEQ. Обнаружено, что в британских вузах наряду с бакалаврскими программами подготовки филологов иностранных языков есть практико-ориентированные программы, ведущие к особым Дипломам и Сертификатам. В деталях освещена программа подготовки бакалавра искусств с отличием (иностранные языки).

Ключевые слова: *дистанционное образование; дистанционная подготовка филологов иностранных языков; додипломный компонент; бакалаврат.*

Alexandr Kanivets,

Ph.D. in Pedagogy,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,

Kiev, Ukraine

e-mail: ale-ero@yandex.ru

Kanivets Alexandr

THE DISTANCE EDUCATION OF PHILOLOGISTS-BACHELORS IN GREAT BRITAIN

Abstract

The peculiarities of the distance training of the philologists-Bachelors of foreign languages in the UK have been analyzed in the article.

The peculiarities of the structure of British higher education that has been standardized by the special standard (Framework for Higher Educational Qualifications) have been identified. According to this standard British education has eight levels. First three levels of the FHEQ are occupied by the secondary education. The Higher National Certificate occupies the fourth level and the Higher National Diploma – the fifth level of the FHEQ. The Bachelor degree refers to the sixth level of the FHEQ. The Master degree corresponds to the seventh level and PhD – to the eighth level of the Framework for Higher Educational Qualifications.

The author has proved that the Open University carries three level training of the philologists of foreign languages. Depending on a chosen program Undergraduates are awarded either with the degrees of Bachelors of Arts (Honours) in foreign languages or with the Higher National Certificates or the Higher National Diplomas in foreign languages. So, in British higher education there are special practice-oriented programs leading to Certificates or Diplomas.

The program of training of Bachelors of Arts in foreign languages has been profoundly analyzed. It has been revealed that the training process is based on the principles of flexibility and variety. As a rule, distance programs have didactical tools in which they distinguish three blocks: an informative and content, a communicative, a control. Lecturers of the Open University provide the content of an informative-content block and a control block while specialists of other Departments are responsible for functioning of a communicative block.

In authors opinion future researches should be directed at the peculiarities of the methodological organization of distance training of philologists of foreign languages.

Keywords: *distance education; distance training of philologists of foreign languages; Undergraduate level; the Bachelor training.*